

**ВІДДІЛ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ
ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ МЕРЕФ'ЯНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МЕРЕФ'ЯНСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ №6»
МЕРЕФ'ЯНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

«УРОКИ ВІЙНИ ТА ГОЛОКОСТУ – УРОКИ ТОЛЕРАНТНОСТІ»

Кукленко Олена Сергіївна, вчитель
російської мови та зарубіжної літератури,
Терещенко Олена Леонідівна, вчитель
історії та суспільно-політичних дисциплін
комунального закладу «Мереф'янська
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №6»
Мереф'янської міської ради Харківської
області

Тема. Окупаційний режим в Харківській області.

Мета:

- ознайомити учнів з політикою окупантів на території України, розробкою та реалізацією плану "Ост" під час окупації в Харківській області;
- розвивати вміння аналізувати події, робити висновки на основі фактологічного матеріалу, об'єктивно оцінювати історичні події, а також аргументовано, на основі історичних фактів обстоювати власні думки.
- виховувати почуття патріотизму та гордості за своїх земляків, які ціною неймовірних жертв, мужності і героїзму перемогли фашизм і забезпечили мир майбутнім поколінням.

Обладнання: мультимедійне обладнання, кадри документальної хроніки, фото воєнних років, тексти документів, магніти, кольоровий папір, маркери, великий лист паперу, скотч.

Епіграф:

*“Пам’ятайте!
Крізь століття, крізь роки –
Пам’ятайте!
Про тих, хто не прийде вже ніколи –
Пам’ятайте!*

Р. Рождественський

Перебіг уроку

I. Підготовка до сприйняття навчального матеріалу

Вступне слово вчителя.

Мільйони людей забрала Велика Вітчизняна війна. Це важко усвідомити. Смерть однієї людини - це трагедія. А коли Мільйони ... загиблим не болить. У живих продовжують кровоточити рани: у ветеранів, які втратили своїх друзів-однополчан, рідних і близьких, душі, які простріляні похоронки, у рано посивілих дітей Війни, які НЕ побачили своїх батьків і пережили пекло окупації.

Війна торкнулася кожної сім'ї, війна в одну мить змінила життя мільйонів людей, перекреслила їх мрії, забрала юність, щасливе дитинство. Воювала вся країна – від малого до великого. Воювали чоловіки, діти, жінки. І перемогли. Звільнив Харківщину в 1943 році від німецьких окупантів.

У цьому році 75-років звільнення Харківщини від німецько-фашистських окупантів.

II. Оголошення теми та епіграфу уроку. Сприйняття і засвоєння учнями навчального матеріалу.

1. Проблемне запитання: Як ви розумієте вислів Альберта Ейнштейна: „Світ занадто небезпечний, щоб у ньому жити,— і не з вини тих, хто творить зло, а через тих, хто стоїть поруч і нічого не робить “.
2. З чим у Вас асоціюються поняття «війна», «мир».
3. Робота над епіграфом. Обговорення.

Слово вчителя. 24 жовтня 1941 року почався новий відрахунок часу для Харкова. Територія Харківської області знаходилася фактично під німецьким воєнним контролем, входила в оперативний район групи армій «Південь». Харківщина була частиною рейхскомісаріату «Україна», на чолі якого стояв гауляйтер Пруссії Еріх Кох. Нацистську політику геноциду на окупованій території Харківщини втілювали в життя як військові, так і цивільні окупаційні органи влади.

4. Заздалегідь підготовлений учень розповідає про план «OST», «Новий порядок» (додаток А).

III. Засвоєння і закріплення навчального матеріалу.

Завдання для учнів (робота в групах) опрацювати матеріал та визначити методи встановлення «нового порядку» на окупованій Харківщині, використовуючи краєзнавчий матеріал свого населеного пункту (додаток Б).

1. Презентація роботи в групах. Фрагменти спогадів очевидців з відеофільму «Від жовтня 1941-го до серпня 1943-го» (youtube.com)
2. Трагедія Дробицького яру.
3. Учням представляється відеофільм «Харків. Перший суд над фашистами» (youtube.com).
4. Бесіда з учнями про їхні враження після перегляду відео.
5. Висновки:
 - слово вчителя.

Після звільнення Харкова продовжувалося вигнання окупантів і з районів області. До кінця вересня 1943 року вся територія Харківщини була звільнена, і вже остаточно. У кровопролитних оборонних і наступальних боях 1941-1943 років на території Харківщини віддали своє життя 206 765 захисників Батьківщини

В оборонних і наступальних боях у місті та його околицях загинули понад 150 тисяч воїнів Червоної Армії 50 національностей. На місцях поховань встановлено пам'ятні знаки, до яких приходять тисячі харків'ян, віддаючи шану пам'яті полеглим.

Як дорого коштує Перемога! У цього свята три кольори. Перший колір – червоний, колір крові гарячої, якою полито кожний клаптик землі. Другий колір – розквітлого саду. Біло пінний його прибій як найсвітліші сни солдатські, що ожили! Третій колір – колір

удовиних хусток. Як би вітром зірвало їх раптом зі сивих голів матерів і дружин солдатських, закрили б вони усе небо чорними птахами неперебутнього горя.

IV. Підсумок уроку

1. Проблемне запитання: Як ви розумієте вислів Альберта Ейнштейна: „ Світ занадто небезпечний, щоб у ньому жити,– і не з вини тих, хто творить зло, а через тих, хто стоїть поруч і нічого не робить “.

Відповіді учнів (метод «Прес»: Я вважаю...тому що...наприклад...таким чином).

2. Учням представляється відеофільм «Бої за Харків» (youtube.com),слухання пісні про війну.

Слово вчителя: Летять і летять роки. Летять і летять, мов журавлині ключі, у далекій вирій. Летять і відлітають у вічність. Роки, скільки б їх не минуло, не зітруть у народній пам’яті світлі імена тих, хто віддав своє життя за Батьківщину.

«Мечту пронесите через года и жизнью наполните!

Но о тех, кто уже не придет никогда –

Заклинаю – помните!»

Р. И. Рождественский, «Реквием»

Додаток А

На окупованій території гітлерівці знущалися над мирним населенням та військовополоненіми. Вони масово розстрілювали жителів міст і сіл, не жалючі ні старих, ні малих, піддавали нелюдським тортур полонених солдатів і офіцерів, партизанів, підпільників, тисячами примусово вивозили працездатне громадян на каторжні роботи до Німеччині, руйнували пам'ятники національної культури, Житлові будинки, підприємства, розкрадали майно громадян та загальнонаціональні цінності. Ідеологи фашизму проповідували надумані расову теорію про віщість арійської раси - раси господарів, покликань керувати іншими народами.

Гітлерівський план «Ост» передбачав перетворення України на колоніальну країну, аграрно-сировинний придаток рейху, «життєвий простір» для колонізації представниками «вищої раси». Місцеве населення, в тому числі українці, росіяни, євреї та інші, підлягали витісненню і навіть фізичному винищенню. Сотні тисяч жителів великих міст України стали жертвами організованого окупантами голоду.

Нацистський «новий порядок». Окупаційні власті спиралися на каральні органи — державну таємну поліцію (гестапо), озброєні загони націонал-соціалістичної партії Німеччини (СС), службу безпеки (СД) тощо. Крім окупаційних воєнної і цивільної адміністрацій, на захоплених територіях створювалася допоміжна адміністрація із представників місцевого населення, які виявили бажання співробітничати з окупантами: бургомістри у містах, голови у районах, старости в селах, допоміжна поліція.. На власній території українці та інші жителі республіки перетворилися на людей «третього гатунку», їхнє життя регламентувалося наказами і правилами, порушення яких каралося концтаборами або розстрілом. Окупанти заборонили їм користуватися кафе, ресторанами, стадіонами, іншими громадськими закладами. Навіть біля деяких криниць і колодязів вивішувалися попередження: «Тільки для німців».

Завдання 1

А які звірства чинили фашисти в концентраційних таборах! Всьому світу відомі Бухенвальд, Дахау, Освенцім.... Але ж не менші звірства вони творили і на території України. Взяти хоча б німецького губернатора «дистрикту Слобожанщини», до якого входила Харківська область, доктор Вехтер і генерал-майор СС Кацман в листопаді 1941 року у Вільшанах, на Харківській вулиці, створили так званий «табір примусових робіт». Він був обгороджений цегляною стіною і колючим дротом. Сюди німці зганяли мирних громадян і військовополонених. Ув'язнених в таборі морили голодом, примушували виконувати важкі роботи, по-звірячому били палками, заражали тифом і дизентерією. Раціон денного харчування складався з двох склянок «чорної кави», виготовленої з тирси, 100 грамів хліба з домішкою тієї самої тирси, тарілки супу з картопляного лушпиння. Ув'язнені тисячами вмирали з голоду, тифу, дизентерії.

Гауптштурмфюрер СС Гебауер встановив у Вільшанському таборі систему винищення людей, що підтверджуються спогадами колишнього в'язня табору Крітченко Самійла Пантелеймоновича, який особисто бачив, як гауптштурмфюрер СС Фріц Гебауер душив жінок і дітей, а чоловіків узимку заморожував у бочках з водою. Бочки наповнювались водою, жертвам зв'язували руки й ноги і спускали у воду. Приречені перебували в бочці, доки зовсім не замерзали.

Після переведення на нову посаду гауптштурмфюрер СС Гебауер, роботу табору «удосконалювали» нові коменданти оберштурмфюрер СС Густав Вільгауз і гауптштурмфюрер СС Франц Варцок. Останній любив підвішувати в'язнів за ноги до стовпів і так залишав їх до настання смерті. Оберштурмфюрер Рокіта особисто розпорював ув'язненим животи; начальник слідчої частини табору Гайне просвердлював тіла ув'язнених палкою, плоскогубцями виривав у жінок нігті, потім роздягав свої жертви, підвішував їх за волосся, розгойдував і стріляв по «рухомій мішені». Комендант табору оберштурмфюрер Вільгауз заради спорту і для розваги дружини та дочки систематично стріляв з автомата з балкону канцелярії табору в ув'язнених, які працювали в майстернях, потім передавав автомат своїй дружині, і вона також стріляла. Іноді, щоб розважити свою 9-річну дочку, Вільгауз примушував підкидати в повітря 2–4-річних дітей і стріляв у них. Дочка аплодувала і кричала: «Тату, ще, тату, ще!», і він стріляв. А потім стріляв в «живі мішені».

Ув'язнених у таборі знищували без всякої причини, часто заради спорту. Свідок Кіршнер Р. С. розповідала, «що комісар гестапо Вепке поспорив з іншими катами табору на те, що він одним ударом сокири розрубає хлопчика. Ті йому не повірили. Тоді він

зловив на вулиці 10-річного хлопчика, поставив його на коліна, примусив скласти руки долонями вкупі й нахилити до них голову, націлився, поправив голову хлопчика і ударом сокири розрубав його вздовж тіла. Гітлерівці гаряче поздоровляли Вепке, міцно потискували йому руки, хвалили...».

Завдання 2

Нам розповідала, Гнітко Алла Яківна (колишній вчитель хімії), що під час німецької окупації в Артемівці Харківської області, по вулиці Комінтерн були забиті двері та вікна усіх домівок разом з людьми, і німці підпалювали ці дома, і люди згорали в своїх домівках живцем. А Михайлик Ю. І. розповідав, що під час війни він був дитиною, коли німці відступали, то в м. Мерефа Харківської області, по вулиці Дніпропетровській, їхали на машинах і з огнеметів палили домівки разом з мешканцями. Але їх родину попередив німець, який жив у їхній хаті, бо пожалів їх, тому що у нього теж були діти.

Завдання 3

Фізичному знищенню також підлягали цигани, психічно хворі люди. Нацисти постійно вдосконалювали методи та засоби знищення людей, запровадили цілу індустрію смерті. У січні 1942 року на вулицях Харкова з'явився спеціальний автомобіль, пристосований для знищення людей – «газваген», названий у народі «душогубкою». Отруєні в ньому відпрацьованим газом люди гинули у страшних муках. У них було знищено близько 30 тисяч жителів міста і області, у тому числі 1 000 хворих.

Завдання 4

Розстрілювали і в Дробицькому яру. Розстрілювали людей за те, що вони євреї. Воздавши різдвяні почесні єврею Ісусу. 26 грудня 1941 року німці приступили до ліквідації 15 тисяч євреїв. І вже в середині січня єврейське питання у Харкові було вирішено « Усім жидам міста Харкова з речами та коштовностями з'явиться до бараків Станкостроя» – це з наказу військового коменданта міста Харкова від 14 грудня 1941 року. За кожного виданого владі єврея вірнопідданому міському жителю давали четвертушку горілки, а за саботаж чи допомогу євреям – розстріл.

15 та 16 грудня 1941 року почалося знищення євреїв. Згадує Борис Генріхович Печерський: «Со всего Харькова и области стекались евреи к проспекту Сталина и тянулись по нему на «постоянное» место жительства в гетто. Никто тогда не знал, что это была прямая дорога в ад. А на тротуарах, как на первомайской демонстрации, стояли любопытные люди, не евреи. Одни смотрели на нас с сочувствием, другие со злорадством. Никакого конвоя не было, переселение - дело добровольное, но иначе бы расстреляли или повесили с табличкой «жид». только и всего». Згідно німецької переписі, в місті було близько 10500 євреїв. Усі вони були розстріляні. Згідно акту судово-медичинської експертизи у Дробицькому яру, в двох ямах на відстані 350 метрів одна від одної, було знайдено 15 тисяч трупів.....»

Завдання 5

Умови життя простих харків'ян були надзвичайно тяжкими. Чи не головною загрозою їх життю у першому півріччі окупації став страшенний голод. Люди їли все: лушпайки картоплі і кормовий буряк, казеїновий клей, домашніх тварин тощо. Але це не допомагало. Люди почали опухати, ледь тягли ноги. Були випадки, коли на базарі продавали людське м'ясо, хоча за такі злочини карали на повішання. Це був голод, якого місто ще не бачило. Померлих людей навіть не ховали, і вони залишалися в будинках, на вулицях. Харків називали мертвим містом.

Завдання 6

Військова влада вводила закон, який передбачав знищення від 50 до 100 місцевих жителів за кожного вбитого німецького військовослужбовця. У Харкові цей наказ почали

широко застосовувати з листопада 1941 року. Така практика діяла протягом усього окупаційного періоду.

Тема. **Власний вибір людини.**

Мета:

- розвивати вміння аналізувати події, робити висновки на основі фактологічного матеріалу, об'єктивно оцінювати історичні події, а також аргументовано, на основі історичних фактів обстоювати власні думки;
- навчити дітей робити моральний вибір у складних життєвих ситуаціях;
- виховувати почуття неприйняття насильства та жорстокості, повагу до історичного минулого свого народу.

Обладнання: мультимедійне обладнання, відеокадри, тексти документів, магніти, кольоровий папір, маркери, великий лист паперу, скотч.

Епіграф:

*Людина є істота з вільною волею, тому кожна людина
потенційно добра або зла, і це їй, і тільки їй (за*

допомогою

міркувань розуму) вирішувати, якою хоче бути.

Айн Ренд.

Перебіг виховного заходу

I. Підготовка до сприйняття нового матеріалу.

1. Проблемне запитання: Як ви розумієте вислів Айн Ренда: «Людина є істота з вільною волею, тому кожна людина потенційно добра або зла, і це їй, і тільки їй (за допомогою міркувань розуму) вирішувати, якою вона хоче бути».
2. З чим у Вас асоціюються поняття «толерантність», «суспільство», «етнос», «пропаганда», «Голокост», «дилема» (додаток А)
3. Робота над епіграфом. Обговорення.

Слово вчителя: Перш за все потрібно усвідомлювати свою відповідальність за все, що робиш.

II. Оголошення теми та епіграфу виховного заходу.

1. Перегляд мультфільму «Adventures of Grinny».
2. Бесіда з учнями про їхні враження після перегляду відео.
3. Перегляд мультфільму «Хто головний?» (<http://humra.org/ru/animation/whoisthescharge>)
4. Бесіда з учнями про їхні враження після перегляду відео

- Про що цей мультфільм?
- Чому герой не підкоряється правилам?
- Які закони / обмеження можуть стосуватися кожного з вас або вже стосуються?
- Чи можна бути вільним при повній відсутності обмежень?
- Як ви думаєте, чому всі виконують вимоги рупора?
- Хто ці люди в «сірих костюмах»?
- Що може сказати герой в кінці? Що скажете ви? »

Слово вчителя: У житті кожної людини виникають нерідко складні ситуації, що не просто оцінити, коли слід віддати перевагу певній цінності, прийняти рішення на користь чи на шкоду собі або близьким, колективу, здійснити відповідний вчинок.

5. Кожна група учнів (робота в групах) отримує текст дилеми, що стосується трагедії одного з народів і запитання до нього (додаток Б).

6. Висновки

- слово вчителя.

Серед переживших Голокост велика кількість тих, кого з великим ризиком для життя переховували місцеві жителі. Ці люди, не-євреї, названі «Праведниками світу», врятували від загибелі десятки тисяч євреїв.. У Данії данці переправили на рибацьких човнах за великі гроші у Швецію 7000 з 8000 данських євреїв; усе данське суспільство, у тому числі і королівська сім'я, відкрито протестували проти расистських законів під час німецької окупації. Це призвело до того, що під час Другої світової війни в Данії загинуло лише 60 євреїв. Треба відзначати велику кількість українців, які під час окупації під страхом знищення або заслання до концтабору переховували євреїв у своїх хатах. Також наймовірним був їхній моральний подвиг, оскільки багато їхніх співвітчизників «здавали» своїх сусідів-євреїв з подальшим грабунком їхньої власності. Єврейська організація Яд Вашем визнала героями 1755 українців з числа тих, хто, ризикуючи життям, рятував євреїв. Видатним рятівником євреїв був митрополит Андрій Шептицький.

IV. Підсумок виховного заходу.

1. Проблемне запитання: Як ви розумієте вислів Айн Ренда: «Людина є істота з вільною волею, тому кожна людина потенційно добра або зла, і це їй, і тільки їй (за допомогою міркувань розуму) вирішувати, якою вона хоче бути».

Відповіді учнів (метод «Прес»: Я вважаю...тому що...наприклад...таким чином).

2. Учням представляється відеофільм «Ніколас Уінтон спас 669 дітей в часи Голокоста» (<https://www.youtube.com/watch?v=moeDw1-UREA>) або «Ірена Сендлерова спасла 2500 єврейських дітей» (<https://www.youtube.com/watch?v=MGGOLb2lcG0&t=28s>).

Слово вчителя: Війна. Просто слово. П'ять літер. Але скільки асоціацій пробуджує в нас воно! Біль, героїзм, патріотизм, туга за близькими людьми, ненависть та любов... Життєвий вибір людини — це здатність вибирати собі долю між різними обставинами і пропозиціями, які дає нам життя. Не рідко життєвий вибір людини обумовлюється вихованням і традиціями оточуючого суспільства.

Додаток А

Словник

Толерантність (у перекладі з латинської «*tolerance*» означає «терпіння») – це повага, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження і способів прояву людської індивідуальності.

Суспільство – самодостатня соціальна система, основою якої є взаємні стосунки людей, що складаються в процесі реалізації особистих потреб кожного.

Етнос (від грец. *ethnos* – народ, група, плем'я) – стійка, історично сформована на певній території спільність людей – плем'я, народність, нація, – що мають спільні риси, усталені особливості культури та психічного складу, а також усвідомлюють свою єдність і відмінність від інших подібних утворень (самосвідомість).

Дилема – судження, де предмету надаються два суперечні положення, які виключають можливість третьої.

Пропаганда (лат. *propaganda* дослівно – «яка підлягає поширенню (віра)», від лат. *propago* – «поширюю») – форма комунікації, спрямована на поширення в суспільстві – світогляду, теорії, твердження, фактів, аргументів, чуток та інших відомостей для впливу на суспільну думку на користь певної спільної справи чи громадської.

Голокост (від англ. *the Holocaust*, з дав.-гр. *ὁλοκαύστος* – «всеспалення») – переслідування і масове знищення євреїв і ромів у Німеччині під час Другої світової війни. У ширшому розумінні, Голокост — систематичне гоніння і знищення людей за ознакою їхньої расової,

етнічної, національної приналежності, сексуальної орієнтації або генетичного типу як неповноцінних, шкідливих.

Додаток Б

Завдання 1

«... Когда в наш барак вошли полицаи и начали всех выгонять из комнат... Ой, что тут было! Крики, плач. А мама моя одному полицаяу что-то сунула в руку. «Скажи, - говорит, - мне правду, ты же русский человек!» А он ей: «Если можете, спасайтесь!». Мама меня схватила, и мы побежали. А немцы по ним стреляли, но за одним-двумя не гнались...

Что есть силы мы за бараки бежали. А там чуть дальше - хаты, частный сектор. Мама подошла к хатке и попросила у хозяйки воды напиться. Женщина эта воды вынесла и спрашивает: «Чи ви, бува не жиди?» А мама сказала: «Что вы! Нет!». Мы идем, а на балконах – повешенные. И фанерные таблички у каждого на груди: «Жид», «Коммунист». К вечеру мы до авиаинститута добрали. Мы к кому-то просились переночевать. Было так холодно... Просились к какой-то женщине, а она плакала и не пускала, повторяла: «Не пущу, у меня дети!». А тогда чуть не на каждом столбе висел немецкий приказ: «За приховування жидів – повішення... » А тут муж идет этой тетеньки. Он узнал, в чем дело, и стал ругать ее. И нас пустили...»

Спогади Марголіної Л «Я теж із тих бараків»

/Скажи, Дробицький яр.. – Х., 1991. – с.56-57

Запитання:

- Що є спільного в ситуаціях, які Ви обговорювали?
- Який моральний вибір потрібно було зробити?
- Що могло вплинути на моральний вибір?
- Чи легко робити такий вибір? Чому?
- Чи має право людина ризикувати собою заради іншого?

Завдання 2

«... После того как захватили Харьков, вышел приказ о регистрации всех евреев. Мой муж не пустил меня регистрироваться. А соседи сказали, что погибнуть мне не дадут. ... А за день до того, как начались массовые расстрелы, к нам пришла из 17-го барака девчушка, страшно перепуганная. Рассказала, что встрелила одного человека, артиста, который выбрался из-под расстрелянных в яру. Он сказал: «Барак №17 свободен – всех погнали в яр..». Крижановский Ваня, сосед, в тот же день посоветовал нам сделать документ, который назывался «порукой». «Я подпишу, - сказал он, - что вы – русская. Найдем еще кого-то кто подпишет». Моя подруга Дуся Терещенко пошла со мной в управу, и там выдали «поруку».

Спогади Кашкабаш Э. «Барак №17 вільний..»
/Скажи, Дробницький яр.. – Х., 1991. – с.85-86

Запитання:

- Що є спільного в ситуаціях, які Ви обговорювали?
- Який моральний вибір потрібно було зробити?
- Що могло вплинути на моральний вибір?
- Чи легко робити такий вибір? Чому?
- Чи має право людина ризикувати собою заради іншого?

Завдання 3

«... Кто-то донес, что у Зозулевичей живет еврейский ребенок. Но тетю Галю успели предупредить, что к нам придут. Правда, меня из квартиры вывести не смогли, но спрятали в шкафу.

Полициائي пришли. Допрашивали пятилетнего Павлика. Но он меня не выдал...»

Спогади Щербової О. «Мама, а хіба вони люди?»
/Скажи, Дробницький яр.. – Х., 1991. – с.103-104

«.. Из гетто я дважды в город ходила: раз за продуктами, второй – просить знакомую оставить у себя мою девочку. Мне отказали. Возвращалась и встретила женщину, крестьянку из соседнего села. Она сказала: «Кто хочет набрать барахла, может пойти в Рогань. Там евреев побили». Уже возле барака я двух полицеев увидела – они вещи расстрелянных делили...»

Спогади Сеплярської Е. «Живу і пам'ятаю»
/Скажи, Дробницький яр.. – Х., 1991. – с.71

Запитання:

- Що є спільного в ситуаціях, які Ви обговорювали?
- Який моральний вибір потрібно було зробити?
- Що могло вплинути на моральний вибір?
- Чи легко робити такий вибір? Чому?
- Чи має право людина ризикувати собою заради іншого?

Завдання 4

Из секретного отчёта майора Ганса Коха председателю имперского министерства оккупированных восточных территорий после проведения акции "Бабий Яр":

«29 сентября 1941 года на окраине Киева в Бабьем Яру на Сырце зондеркомандой 4-ой айнзатцгруппы "С" и подразделениями полка полицейской охраны "Юг" расстреляны 35 тысяч евреев.

У некоторых молодых эсесовцев помутился разум. Они не выдержали такого массового истребления людей. Пришлось поместить их в психиатрическую лечебницу. Кое-кто испытывал недомогание. Приходилось на месте лечить их водкой».

Запитання:

- Що є спільного в ситуаціях, які Ви обговорювали?
- Який моральний вибір потрібно було зробити?
- Що могло вплинути на моральний вибір?
- Чи легко робити такий вибір? Чому?
- Чи має право людина ризикувати собою заради іншого?

Завдання 5

Из показаний оберштурмфюрера СС Хефнера об истреблении еврейских детей в г. Белая Церковь (Украина)

«...Блобель приказал мне расстрелять детей. Я спросил: «Кто именно будет расстреливать?» Он ответил: «Ваффен-СС». Я запротестовал: «Это совсем молодые люди. Как мы сможем объяснить им, за что они расстреливают маленьких детей?» На это он

мне ответил: «Тогда берите своих людей». Я опять возразил: «Как же они это сделают, когда у них самих есть маленькие дети?» Этот спор длился около 10 минут. Я предложил, чтобы детей расстреляла украинская полиция, подчиненная фельдкоменданту. Ни одна из сторон против этого не возразила...

Я вышел и направился к роще... Солдаты вермахта успели заранее вырыть яму. Детей привезли на гусеничном тягаче. К дальнейшим событиям я уже не имел отношения. Украинцы стояли вокруг, их била дрожь. Детей сняли с тягача. Их ставили над ямой и расстреливали, так что они падали прямо в яму. Поднялся неопишуемый крик. Эту картину я не забуду никогда в жизни. Мне тяжело об этом рассказывать. Особенно врезалась в память маленькая белокурая девочка, которая схватила меня за руку. Ее тоже расстреляли. Яма была недалеко от роши.

Расстрел происходил в полчетвертого-четыре пополудни, на следующий день после переговоров с фельдкомендантом. В некоторых детей стреляли по 4–5 раз, пока те не умирали.

Уничтожение евреев в СССР в годы немецкой оккупации (1941–1944): Сборник документов и материалов. Иерусалим, 1992. С. 96.

Запитання:

- Що є спільного в ситуаціях, які Ви обговорювали?
- Який моральний вибір потрібно було зробити?
- Що могло вплинути на моральний вибір?
- Чи легко робити такий вибір? Чому?
- Чи має право людина ризикувати собою заради іншого?

